

Slovenská národní strana: druhá šance

Karel Zetocha, Miroslav Konečný

Abstract: *The Slovak National Party: The Second Chance*

Since the time of its foundation (1990) the Slovak National Party (SNS) has been able to pool approximately 5-10 % of votes. During most of its 15 years existence there was a permanent crisis in the party and one could observe numerous clashes between particular groups in the Slovakian party system. As a result of this in-party fragmentation the SNS disintegrated in 2001. Following the division of supporter's votes between two successor parties, the SNS lost its parliament representation. This was the main impulse for the antagonized leaders to change their relations and start a process of integration which was successfully finished on March 3rd 2005 – the 15th anniversary of the party. From the beginning of 2005, the SNS has been enjoying growing popularity (7%) and has a good chance to succeed in the next parliamentary elections in autumn 2006.

Keywords: *Slovak Republic, Political Parties, The Slovak National Party.*

Úvod

Slovenská národní strana (SNS) je politickou stranou, která je přítomna ve slovenském systému politických stran již od počátku 90. let. SNS se od svého vzniku stavěla do role strany, která obhájí zájmy slovenského národa. Hlavními tématy se kterými SNS spojovala svou existenci byl především vznik samostatné Slovenské republiky (SR) a mobilizace proti údajné maďarské iredentě na jižním Slovensku.

Volební výsledky SNS od roku 1990 ukazují, že na Slovensku existuje stabilní skupina voličů, kteří slyší na vyhraněnou nacionální rétoriku. O tuto skupinu voličů (okolo 10 %) svádí vzájemný boj několik nacionálně orientovaných stran, mezi kterými SNS nejsilnější stranické uskupení, které pravidelně dokázalo získávat zastoupení v Národní Radě (NR SR).

Ani samotná SNS, přes své volební úspěchy, zdaleka není stabilní a konsolidovanou politickou stranou. V SNS již od jejího založení docházelo k opakovaným vnitrostranickým krizím, které zpravidla končily odtržením nespokojené skupiny členů strany, které následně SNS vyloučila ze svých řad. Tento neustále se opakující štěpný proces dosáhl vrcholu v roce 1999, kdy proti sobě stanuly dvě silné skupiny, které rozdělily nejen SNS, ale především její voliče, což mělo za následek, že národnostně orientované strany ztratily zastoupení v NR SR.

Ztráta poslaneckých mandátů byla pro oba zneprátelené tábory impulsem k překonání vzájemných rozporů a zahájení procesu opětovného sjednocení strany. Tento sjednocovací proces byl po mnoha peripetiích zdárně dokončen teprve v březnu 2005 a jeho aktéři se v této souvislosti nevyhnuli vzájemnému obviňování a napadání přes média, které mělo dohru u

justičních orgánů.

Pro nezasvěceného pozorovatele je vývoj v SNS těžce srozumitelným seriálem krizí a opětovné stabilizace. Autoři následujícího textu si kladou za cíl nejen podat stručný a srozumitelný výklad vývoje v SNS, ale pokusí s nezbytným odstupem nestranně interpretovat procesy, které se ve straně za posledních patnáct let její existence odehrály.

Založení a vzestup SNS

Dne 7. března 1990 byla u Ministerstva vnitra zaregistrována nově vzniklá politická strana pod názvem Slovenská národní strana. Prvním předsedou se stal Vít'azoslav Móric.

Nová strana byla hned od počátku rozdělena na dvě křídla, které mezi sebou soupeřily o získání vlivu ve straně a její další názorové směřování. Radikálnější z obou frakcí, tvořili lidé s ultranacionalistickými postoji, kteří neskřývali svůj obdiv k válečnému slovenskému státu. Nejznámějším představitelem takto smýšlející části SNS se stal Stanislav Pánis. Druhé křídlo, které můžeme v porovnání s lidmi v okolí Pánise nazvat umírněným, prosazovalo právo Slováků na sebeurčení, rovnoměrné zastoupení Čechů a Slováků v orgánech federace a řešení otázek týkajících se maďarské menšiny na Slovensku.

Od svého založení zaznamenávala SNS nárůst preferencí voličů a ve volbách v červnu 1990 zaznamenala zisk 13,94 % hlasů a získala tak 22 mandátů v NR SR a 15 mandátů ve Federálním shromáždění. SNS dokázala zdání vnitřní jednoty udržet jen do voleb. Téměř okamžitě po jejich skončení vypukl naplno spor mezi představiteli obou názorových proudů. 27. 7. 1990 odhlasovala Ústřední rada SNS stanovisko, v němž vyslovuje souhlas s „dobrovolným“ odchodem Stanislava Pánise, tehdy již poslance Federálního shromáždění, ze strany. S. Pánis dementoval, že by někdy oznámil svůj odchod z SNS a obvinil vedení strany z protislovenského postupu, když jeho členové sledují vlastní ambice na úkor SNS. (*Slovenský národ* 13/1990: 2) Spolu s Pánisem byli ze strany vyloučeni i další dva členové Ústřední Rady a Poslanecký klub SNS opustila i poslankyně Eliška Záležáková. S. Pánis poté založil vlastní stranu, Slovenskou národní jednotu, která se však nedokázala výrazněji prosadit.

Přestože Pánis byl extremistou se svérázným stylem vystupování; jeho prohlášení, že členové tehdejšího vedení SNS sledují především vlastní prospěch a samotná politická strana jim má sloužit především k dosažení vlastních cílů, nebylo daleko od pravdy. Někteří bývalí funkcionáři SNS, dnes již jako úspěšní podnikatelé, jeho slova potvrzují, když otevřeně přiznávají, že jim nešlo ani tak o národní otázky, jako o zisk moci a peněz. (Wolf 1998: 19-22)

Minimálně od poloviny roku 1990 byl hlavním cílem SNS vznik samostatné Slovenské

republiky. Dne 3. srpna 1990 V. Moric v novinovém rozhovoru poprvé deklaroval vytvoření samostatné SR jako jeden z programových cílů SNS, když doslova řekl: „*My se chceme odtrhnout, chceme vytvořit ČR a SR*..“ (*Budování státu*, 3/1990: 3) Požadavek na vznik samostatné SR byl poté schválen na košickém sněmu SNS a od té doby se stal hlavním tématem programu a činnosti této politické strany. Přestože zmíněné střednědobý cíl působil jako sjednocující prvek, kolem kterého se strana mohla semknout, nedokázala se SNS v následujících letech vyhnout několika vlnám vnitřního štěpení.

Již koncem října 1990 se začala uvnitř SNS organizovat skupina, která si dala název Demokratická platforma SNS (DP), jenž se distancovala od populismu a politického radikalismu části členů Ústřední rady SNS. Proklamovaným cílem Demokratické platformy bylo prosazování národních zájmů Slovenska civilizovaným způsobem, zastavit odklon inteligence od SNS a budování SR na principech demokracie, humanismu a politického pluralismu. (*Slovenský národ* 26/1990: 2) Zatímco reakce na vznik Demokratické platformy v tisku byly většinou pozitivní, ÚR SNS svou kritiku odmítla, ale vyjádřila ochotu s představiteli DP dále diskutovat. Zároveň však rázně odmítla jakékoliv ústupky v otázce programu, jehož cílem je samostatné Slovensko. Celý spor v SNS se nakonec skončil tím, že ÚR SNS vyzvala své poslance A. Hrnku a V. Miškovského (kteří byli hlavními představiteli DP), aby v parlamentu již nevystupovali ve jménu strany, navíc byla zveřejněna překvapivá informace, podle níž poslanec za SNS A. Hrnko, nebyl nikdy členem strany.

Situaci ve straně se však ani po vyloučení DP ustálit nepodařilo. 8. 12. 1990 se nečekaně vzdal V. Moric funkce předsedy strany a člena Výkonného výboru. Toto své rozhodnutí zdůvodnil tím, že nesouhlasí s některými praktikami běžnými na slovenské politické scéně a oznámil, že se dále hodlá věnovat již jen funkci poslance. V Moric se, podle vlastních slov, také cítil rozladěn tím, že když při vzpomínkové slavnosti Andreje Hlinky, uskutečněné koncem srpna v Ružomberku, (kde V. Moric požadoval nadřazenost slovenských zákonů nad zákony federálními) účastníci shromáždění přijali SNS podporované Memorandum o svrchovanosti a nezávislosti Slovenské republiky, distancovala se od této akce jak slovenská vláda, tak i ostatní politické strany, ale již za několik měsíců převzali někteří politici tyto požadavky SNS za vlastní (V prosinci užil V. Mečiar možnost vyhlášení nadřazenosti slovenských zákonů nad zákony federálními jako nátlakový prostředek na českou stranu při jednáních o schválení tzv. kompetenčního zákona. Ve stejné době začal J. Čarnogurský hovořit o budoucím Slovensku jako o svébytném subjektu s vlastním zastoupením v evropských orgánech.)

Po oslabení svých parlamentních klubů a po rezignaci předsedy ocitla SNS v hluboké krizi

a téměř ustala její činnost, navíc stále existovala možnost rozdělení strany na dvě části. Tyto problémy měl vyřešit až sněm v Nových Zámkoch, který se uskutečnil 23. 3. 1991. Při jednáních sněmu, když delegáti nejprve odsoudili postup bývalých členů SNS z Demokratické platformy, se podařilo sjednotit názory uvnitř strany a bylo dosaženo shody o prioritách programu a dalším směřování SNS. Na uvolněnou funkci předsedy nakonec kandidovali pouze Josef Prokeš a V. Moric, když předtím odstoupil od kandidatury J. Slota. Novým předsedou strany byl výraznou většinou (zůstává otázkou proč Moric kandidoval znovu, necelé 4 měsíce po svém odstoupení) zvolen J. Prokeš. Nově zvolený předseda ve svém následujícím vystoupení představil politickou linii, které se hodlá SNS držet v následujícím období. Hlavním cílem programu bylo dosažení samostatného a nezávislého Slovenska.

V roce 1991 SNS posílila své postavení, když se nejprve sloučila s Nezávislou stranou Slováků a když se po rozpadu VPN sblížila s nově vzniklým HZDS s nímž našla společnou řeč v některých státoprávních otázkách (např. poslanci SNS a HZDS v SNR společně předložili návrh na vyhlášení svrchovanosti SR) a které pro SNS představovalo reálného koaličního partnera po příštích volbách. SNS v roce 1991 také aktivně podporovala nově vzniklou organizaci v Československé armádě pod názvem Asociace slovenských vojáků. Na české straně budily obavy především opakované požadavky na budování oddělené slovenské pravidelné armády a vlastní domobrany. (*Slovenský národ* 42/1991: 7)

Po vyhlášení výsledků parlamentních voleb ve kterých SNS získala 7,93 % hlasů hodnotili představitelé SNS tento zisk s nezakrývaným zklamáním (očekával se výsledek kolem 12 %), zároveň však dodávali, že i překročení hranice pro vstup do Slovenské národní rady je úspěchem, kterého se podařilo dosáhnout jen pěti politickým stranám na Slovensku. Od roku 1992 se SNS podílela na vládě společně s dominantním Hnutím za demokratické Slovensko (HZDS) s Vladimírem Mečiarom v čele. Přítomnost pozdějšího předsedy SNS ve vládě (L. Černák byl jmenován ministrem hospodářství) však neznamovala vznik koaliční dohody, jednalo se spíše o volnější formu spolupráce, kterou obě strany blíže nespécifikovaly.

Ludovít Černák předsedou, pokus o reformu SNS

Počátkem dalšího dělení SNS bylo koncem roku 1992 zvolení L. Černáka předsedou strany. L. Černák se pokusil o vnitřní reformu SNS a zastával názor, že by se SNS měla snažit spolupracovat se všemi parlamentními subjekty, zasazoval se o potlačení nacionální orientace a její nahrazení konzervativní politikou. V ekonomické oblasti se naopak snažil posunout program SNS více doprava.

Spolupráce mezi SNS a HZDS však nebyla bezproblémová a brzy byla redukována na osobní spory mezi předsedou HZDS V. Mečiarom a I. Černákom. 18. 3. 1993 podal I. Černák demisi na funkci ministra hospodářství poté, co krátce předtím V. Mečiar odvolal ministra zahraničí Kňazka. Svou demisi I. Černák zdůvodnil špatnou personální politikou vlády a nekoordinovanou zahraniční politikou. Kromě tohoto existovali také osobní spory mezi Černákem a předsedou vlády. Po své demisi I. Černák na adresu premiéra poznamenal: „.....*existují jisté osobní vlastnosti pana premiéra, které se velmi těžko mohou změnit. Kdo má jiný názor než on, je nepřítel!*“ a dále: „*Pan Mečiar chce mít všude absolutně poslušné a věrné lidi. Já jsem pro politiku kooperativní.*“ (Lidové noviny, 18. února 1994: 5)

Odchodem M. Kňazka a dalších sedmi poslanců ztratilo HZDS většinu v NR SR. V. Mečiar se pokusil o koaliční vyjednávání nejprve s KDH a SDE, ale v obou případech byl odmítnut, takže pokud chtěl udržet většinovou vládu HZDS, jediným možným koaličním partnerem byla SNS.

V červnu 1993 pověřila Ústřední rada SNS I. Černáka vedením koaličních rozhovorů s HZDS. Vstřícný postoj SNS k možné účasti ve vládě HZDS, vzhledem k jejím předchozím zkušenostem s V. Mečiarom, vyvolal překvapení v řadách opozice, ale I. Černák, jak sám uvedl, věřil v možnost sestavení funkční koalice za jasně daných podmínek. Samotná koaliční jednání se nesla především v duchu handlování s posty ve státní správě. Kromě svých „klasických“ požadavků týkajících se ministerstev školství a obrany, se SNS snažila získat vliv i v institucích podílejících se na privatizaci státního majetku, což HZDS odmítalo a jeho zástupci reagovali obviňováním SNS ze snahy ovlivnit blížící se privatizaci. (Žiak 1994: 94-97)

V průběhu roku 1993 se spory z vládní úrovně přenesly i do SNS. V. Mečiar dokázal obratně využít vnitřní nejednotnosti SNS a podporoval protireformní křídlo, jehož členové byli ochotni podporovat vládu HZDS za nižší cenu, než požadoval tehdejší předseda SNS I. Černák. Zmíněný vývoj nakonec vedl ke krachu reformních snah I. Černáka, jeho odvolání z funkce předsedy a následné vyloučení ze strany. Společně s Černákem opustili SNS i další členové Národně-demokratického klubu (skupina poslanců SNS, kteří podporovali Černáka), který byl následně přeměněn na novou politickou stranu Národně demokratická alternativa.

Novým předsedou SNS byl zvolen radikální nacionalista J. Slota, který zastával názor, že problémy jižního Slovenska je možné řešit dosazováním Slováků do Okresních úřadů a škol. Problém slovensko-maďarských vztahů se stal hlavním tématem programu SNS. Tato nová politika, kterou začala SNS uvádět do praxe, znamenalo odklon od ostatních parlamentních stran, kromě HZDS. SNS, společně s HZDS, však zůstala vládní stranou pouze do března 1994.

V důsledku dalšího štěpení HZDS ztratila vláda většinu v parlamentu a byla odvolána.

SNS jako člen vládní koalice 1994-94: období klidu

V předčasných volbách v roce 1994 jasně zvítězilo HZDS, SNS se sice dostala do parlamentu, ale zisk pouhých 5,4 % hlasů byl pro stranu zklamáním. Po volbách byla předsedy SNS, HZDS a Sdružením dělníků Slovenska (ZRS) podepsána koaliční smlouva, na jejímž základě získala SNS dvě ministerská křesla v nové vládě. SNS obsadila Evu Slavkovskou do funkce ministra školství a Jána Siteka do funkce ministra obrany. Vedle ministerských postů ve vládě získala SNS i post místopředsedy parlamentu, kam byl zvolen Marián Anđel.

Vedení SNS podporovalo HZDS prakticky ve všech částech vnitřní politiky včetně snah odstranit prezidenta M. Kováče. Ze strany představitelů SNS také vzešel záměr vládní koalice odstranit kupónovou privatizaci a nahradit ji „odškodněním“ ve formě dluhopisů. Prakticky jediným momentem, kdy se v roce 1995 komplikovaly vnitrokoaliční vztahy se stal postoj SNS k podpisu a ratifikaci základní slovensko-maďarské smlouvy.

Pro SNS byla léta 1994 – 1998, kdy byla strana členem vládní koalice obdobím do té doby nevídaného vnitřního uklidnění, stabilizace a semknutí kolem předsedy J. Sloty. Není možné přehlédnout, že SNS zůstávala ve vládní koalici jen za cenu faktického přenechání důležitých rozhodnutí na HZDS, potažmo V. Mečiarovi. Přes počáteční vzájemné neshody mezi SNS a HZDS, které provázely jejich koaliční vládnutí, SNS rychle pochopila co si může pod vedením V. Mečiara dovolit. SNS se stala loajálním koaličním partnerem (podřízeným), který vždy upřednostňoval vlastní zájmy a výhody plynoucí z podílu na vládní moci, před přesným plněním svého programu. Pro chování SNS ve vládní koalici v letech 1994 – 1998 se nejlépe hodí označení pragmatické.

Pozice J. Sloty ve straně byla posílena jeho zakotvením v komunální politice, Slota se vždy mohl opřít o silnou pozici v Žilině, kde je primátorem. Není náhodou, že se několik sjezdů SNS konalo právě v Žilině, kde mohl Slota prezentovat svou silnou regionální pozici. Na VII. sněmu SNS v Žilině, který se uskutečnil v roce 1996, byla na návrh J. Sloty do funkce první podpředsedkyně obsazena A. Malíková, pozdější hlavní oponent Slotova politického stylu. Přítomnost SNS ve vládě z let 1994 – 1998, přinesla sjednocení strany kolem jejího vedení, které se vyznačovalo jednoznačnou podporou J. Sloty jako předsedy strany. Toto období představuje vzácnou výjimku v novodobé historii SNS, kdy po delší čas nedošlo k vážnějšímu vnitrostranickému rozkolu, jistě není náhodou, že se toto období shoduje právě s členstvím SNS ve vládní koalici.

Cesta k hlubším rozporům ve straně vedla přes parlamentní volby 1998 a následný přechod SNS do opozice. SNS se před volbami snažila distancovat od HZDS a bagatelizovat vlastní podíl na vládní politice v průběhu právě se končícího volebního období. Svou předvolební kampaň SNS v podstatě zahájila již počátkem dubna, kdy se na sebe snažila upoutat pozornost organizováním petiční akce na ústavní zakotvení neutrality Slovenska a znovuoobnovení trestu smrti.

SNS sama sebe prezentovala jako ochránce národních zájmů Slováků, zdůrazňovala svůj národně-křesťanský charakter a prosazovala budování sociálně-tržního hospodářství. Představitelé SNS odmítali zastoupení maďarských stran ve vládě a neodpustili si ani některé protirómské výroky. Ke konci volební kampaně SNS přitvrdila heslem „Volme Slovensko bez parazitů“ (myšleno bez Maďarů). SNS se dokázala programově odlišit od ostatních parlamentních stran, což se příznivě odrazilo konečném zisku hlasů.

Přechod do opozice: poločas rozpadu

SNS zaznamenala po propadu hlasů ve volbách 1994 svůj nejlepší výsledek. Ve svých předvolebních vystoupeních sice politici SNS proklamovali očekávaný zisk až 20 %, ale i 9,1 % byl bezpochyby reálný úspěch. Avšak SNS ztratila za období svého členství ve vládě svůj koaliční potenciál k opozičním parlamentním stranám, za což vděčí především konfrontačnímu stylu politiky, který praktikovala jako člen vládní koalice. Po volbách nebyla SNS přizvána ke koaličním jednáním a navzdory volebnímu úspěchu skončila jako opoziční strana.

S novou opoziční rolí SNS se začaly prohlubovat rozpory ve straně. J. Slota, začal být částí vedoucích představitelů strany chápán jako překážka koaliční spolupráce s ostatními parlamentními stranami, kromě HZDS a tedy i jako překážka k případnému zapojení SNS do vládní koalice. HZDS již pro mnohé členy vedení SNS nepředstavovalo věrohodnou vládní alternativu a perspektivního spojence. I přes to, že HZDS vyhrálo parlamentní volby, společný odpor politických stran napříč politickým spektrem (pochopitelně mimo SNS) znemožnil, aby mohlo HZDS sestavit vládu. Naopak došlo k široké koaliční dohodě, která umožnila sestavit většinovou vládu bez HZDS.

Pro pragmatiky uvažující členy vedení SNS byla vzniklá situace signálem k nutnosti změny prezentace SNS, aby se strana vymanila z politické izolace ve které se po volbách ocitla. Osobou, která měla reprezentovat nový, uhlazenější, styl vedení strany, se stala A. Malíková, která byla zvolena předsedkyní poslaneckého klubu SNS a posílila tak svou pozici ve stranické hierarchii.

Začátek roku 1999 je pro SNS ve znamení otevřeného sporu mezi jejím předsedou J. Slotou a první podpředsedkyní A. Malíkovou. A. Malíková zastupovala křídlo uvnitř SNS, které se vyslovovalo pro méně extrémní styl politiky a to hlavně ve smyslu politického vystupování představitelů SNS na veřejnosti, ne však o nějaké vážnější změny v programu SNS. J. Slota byl především kritizován za jeho trapné opilecké výstupy. Jedním z nejkontroverznějších počinů J. Sloty, které vyvolaly odpor uvnitř samotné SNS, bylo jeho chování na shromáždění voličů SNS a HZDS v Kysuckom Novom Meste v březnu 1999, kde J. Slota vyzval přítomné k tankovému útoku na Budapešť. Postavení J. Sloty v SNS dále oslabilo jeho kandidatura v přímých volbách slovenského prezidenta, které se uskutečnily 15. a 29. dubna a v nichž zaznamenal hluboký neúspěch.

Rozpory uvnitř SNS se dále prohlubovaly a jejich vyřešení přinesl až VIII. sněm strany. Tento sněm byl započat 25. 9. 1999 v Žilině. Hned na jeho počátku delegáti změnili program jednání sněmu, když schválili návrh J. Prokeše, aby proběhlo tajné hlasování o odvolání J. Sloty z funkce předsedy strany. Vzápětí byl Slota většinou hlasů odvolán. Ihned po hlasování se stoupenci bývalého předsedy pokusili jeho odvolání zpochybnit a ani po několika hodinách jednání nebylo jasné, zda je odvolání předsedy skutečně platné. J. Slota, který sněm organizoval, nakonec nechal v sále vypnout elektrinu, čímž sněm fakticky ukončil. (*Národní obroda*, 27. září 1999)

Pokračování přerušeno sněmu bylo svoláno na 2. října do Nitry. 28. září zasedala Ústřední kontrolní komise, která došla k závěru, že odvolání předsedy proběhlo podle stanov SNS. 2. října kandidovali na post předsedy strany kromě A. Malíkové ještě V. Moric a J. Sitek, avšak ani jeden z nich nepředstavoval pro tehdejší podpředsedkyni vážnějšího soupeře. Po svém zvolení Malíková prohlásila, že hodlá prosazovat argumenty kultivovaným způsobem a že SNS není programově založená na extremismu a nacionalismu, ale na pozitivním vlastenectví a křesťanských principech. Dále A. Malíková nevyloučila spolupráci se stranami vládní koalice, kromě SMK. (*Národní obroda*, 4. října 1999)

Působení strany pod novým vedením: vnitrostranická rekonstrukce

Strana se po změně vedení snažila sebe samou prezentovat jako kultivovanou a konstruktivní opoziční sílu, ale mnohé výroky, i samotné předsedkyně Malíkové, svědčili spíše o opaku. Vyslovila ze například za změny v etnickém složení v obyvatelstvu na jižním Slovensku a jako vzor národnostní politiky uvedla politiku srbské vlády vůči kosovským Albáncům. Nastalo však určité zlepšení proti starému vedení a kultura představitelů strany se obecně zvýšila.

Opoziční politika změnou neprošla. A. Malíková se ale, na rozdíl oproti bývalému předsedovi, pokusila o navázání užší vazby s druhou opoziční stranou - HZDS. V březnu 2000 byla podepsána smlouva o spolupráci. Hnutí mělo SNS dopomoci k odvolání místopředsedy NR SR Mariána Andela, který byl stoupencem odvolaného předsedu Sloty. Nedůvěra mu byla vyslovena nejprve na úrovni ÚR SNS, později i předsednictvem strany, ale v parlamentní funkci setrval i nadále. Strany vládní koalice nepodpořily jeho odvolání na půdě NR SR, načež se SNS rozhodla vzdát vedoucích funkcí v parlamentních výborech. Výzvu uposlechl R. Kotian, předseda výboru pro neslučitelnost funkcí nominovaný za SNS, a odstoupil, J. Slota byl už dříve odvolaný z postu předsedy parlamentního výboru na kontrolu SIS po jeho výrocích v Kysuckém Novém Městě, ale M. Anđel se i nadále odmítal podříditi linii strany. Jeho postoj byl důvodem na svolání ÚR SNS, která jej dvoutřetinovou většinou vyloučila ze strany. Na uvolněný post místopředsedy strany byl ÚR SNS v květnu zvolen V. Oberhauser, významný podporovatel A. Malíkové. Později se objevila podezření, že jeho volba, stejně jako odvolání M. Andela byli ovlivněné falšování volebních lístků. Obviněným byl místopředseda SNS Mašlonka a člen volební komise P. Bizovský. Obvinění se sice potvrdila, nicméně personální status quo ve vedení strany se nezměnil.

V lednu 2001 D. Mašlonka a P. Bizovský sami odstoupili z funkcí po výzvě pěti poslanců SNS i když jim A. Malíková deklarovala podporu a důvěru. Poprvé se projevila nečistá hra A. Malíkové a používání nedemokratických praktik k mocenskému zápasu uvnitř strany. Další snahy o posilování postavení stoupců předsedkyně Malíkové se dalo vyzorovat v případě odvolání předsedy banskobystričké krajské organizace Dušana Švantnera, který byl hlasitým kritikem A. Malíkové. Někteří delegáti zpochybnili postup jeho odvolání a vyzvali předsedkyni, aby nezasahovala do nižších stranických struktur.

Anna Malíková se v dubnu 2001 vzdala primátorské funkce v Čadci a naplno se začala věnovat činnosti v straně. Poslancovi Švantnerovi bylo z její iniciativy pozastavené členství ve straně. Další spor o výklad stanov strany vznikl, když místní organizace přijala opětovně do strany M. Andela, jelikož byl odvolaný prostřednictvím podvodu. Tento krok podpořil i V. Moric. A. Malíková se vyjádřila, že „*M. Anđel nie je a už nikdy nebude členom SNS a že členská základňa si myslí, že za rastom vnútrostraníckeho napätia je cieľená činnosť V. Morica.*“ (Mesežnikov 2000: 98) Na konci července 2001 se rozhodla předsedkyně pozastavit členství osmi poslancům na čele s J. Slotem a J. Sitekem. V září byli definitivně vyloučeni poslanci proslotovského křídla ze strany. Následně se na protest proti vyloučení poslanců vzdal členství ve straně předseda poslaneckého klubu SNS Š. Zelník. A. Malíková oznámila vytvoření nového poslaneckého klubu v NR SR, když se k sedmi věrným poslancům připojil exposlanec SOP Imrich Sládeček. NR SR ale

vytvoření nového poslaneckého klubu neodsouhlasila, čímž se završila složitá a neúspěšná etapa pokusů o získání mandátů pro oficiální zastoupení strany v parlamentu.

Politika strany byla i nadále založená na kritice činnosti vládní koalice. Největší aktivita poslanců SNS nastala v souvislosti s kosovskou krizí. SNS se spolu s HZDS postavila proti poskytnutí vzdušného prostoru pro vzdušné síly NATO a v této souvislosti vytrvale kritizovala premiéra Dzurindu. Opoziční strany iniciovali opakovaně odvolávání ministrů vlády i samotného předsedy vlády, ale neúspěšně. Vytrvale kritizovaly přítomnost SMK ve vládní koalici i vstřícnou vládní politiku vůči romské a maďarské menšině. V srpnu 2000 navrhl poslanec Moric „*vytvorit pre neprispôsobivých cigánov rezervácie podľa vzoru rezervácií v USA*“, a o rostoucí romské populaci se vyjádřil jako o „*rozmnožovaní mentálne retardovaných ľudí a percentuálnom raste debilov v našom národe*.“ (Mesežnikov 1999: 117) Od jeho skandálních výroků se distancovalo HZDS, ale předsedkyně SNS je pouze označila za jeho soukromý názor.

Vznik Pravé Slovenské národní strany

Opozice soustředěná kolem bývalého předsedy Sloty byla v SNS pod vedením Malíkové potlačena a její vliv byl s použitím legálních i nelegálních postupů marginalizován na všech úrovních, jak parlamentní, tak v nižších strukturách strany. (Odvolání banskobystrického krajského předsedy Švantnera a dalších 15 okresních předsedů věrných Slotovi.) Proces byl završen vyloučením nejvážnějších odpůrců A. Malíkové ze strany. (ÚR SNS na svém zasedání v červnu 2001 ve Zvolenu vyloučila ze strany pět poslanců – V. Morice, J. Siteka, J. Slotu, R. Šeptáka a D. Švantnera. M. Anděl byl vyloučen už dříve.) A. Malíková se navíc pro většinu členů a struktur stala pozitivní alternativou vůči starému vedení. Slibovali si otevřenější politiku k ostatním politickým stranám na čele s HZDS. A. Malíková se na začátku května 2001 setkala s V. Mečiarom a shodli se na potřebě zintenzivnění spolupráce, ale HZDS i nadále označovalo SNS za nepřijatelného partnera pro koaliční spolupráci. Důvodem byla rozdílná koncepce zahraniční politiky – snaha V. Mečiara vystupovat prointegračně v otázce NATO, což bylo pro SNS nepřijatelné – jako jediný parlamentní subjekt brojila proti členství v této organizaci. Za obratem HZDS v přístupu k NATO byla podle názoru autorů snaha Hnutí získat velkou skupinu voličů, kteří odmítali izolacionistickou pozici, do které dostalo HZDS Slovenskou republiku v letech 1994 – 1998 a také snaha o uznání HZDS v zahraničí jako proevropskou a demokratickou stranu. Svým kulturnějším vystupováním získala strana řadu sympatizantů, pozice nového vedení byla stabilizována.

Slotovo křídlo nemělo ve straně prostor pro personální zastoupení a ani příležitost

formovat politickou linii. Proto podali v září 2001 žádost na registraci nové strany na Ministerstvu vnitra. Následně byla strana pod názvem *Pravá slovenská národná strana* (PSNS) zaregistrována. A. Malíková vyhlásila, že bude žádat zrušení registrace PSNS, čímž prokázala, že se svého národního soupeře na pravé straně stranické osy bude snažit zbavit všemi legálními prostředky. V oficiálním vyjádření PSNS bylo *rozdelenie následkom neznesiteľných pomerov a diktátorského režimu vedenia strany, pestovanie kultu osobnosti a legalizácie nezákonných a nemorálnych postupov vtádzajúceho vedenia SNS voči vnútornej názorovej opozícii*.¹

Samostatné působení SNS a PSNS v letech 2001 – 2003

Ustanovující sněm PSNS se uskutečnil v Žilině 6. 10. 2001. Zvolil za předsedu J. Slotu a přijal stanovy PSNS. Strana se přihlásila k odkazu myšlenek zakladatelů SNS z roku 1871, její ideálům, principům a hodnotám. Za své poslání označila PSNS sjednocovat Slováky doma i ve světě do národní pospolitosti, prosazovat jejich právo na národní a státní svrchovanost a pozvednout povědomí slovenského národa.² PSNS se v programatickém vyjádření příliš nelišila od cílů a prostředků programu SNS, jen se distancovala od osob ve vedení SNS. Zavázala se však neútočit na představitele SNS v médiích.

SNS podala v souvislosti s registrací PSNS podnět na Nejvyšší soud SR (NS SR). Namítala v něm ochranu značky *SNS* a protestovala proti faktu, že by na Slovensku existovali vedle sebe dvě strany s podobnými názvy. NS SR rozhodl o pozastavení rozhodnutí MV SR o registraci PSNS kvůli její značce, což znamenalo, že PSNS nesmí vyvíjet až do definitivního rozhodnutí soudu žádnou politickou činnost. PSNS vzápětí namítala podjatost soudce S. Lehoťáka, který byl údajně spjatý s SNS. Jako důkaz měl sloužit fakt, že kandidoval na post předsedy SNS v roce 1992. (SITA 18. 11. 2001) J. Slota vyjádřil podstatu problému výrokem, že *„v pozadí tejto účelovej kauzy je politická objednávka zo strany vedenia SNS s cieľom zdiskreditovať PSNS a znemožniť jej účasť na nadchádzajúcich voľbách do vyšších územných celkov“* (VÚC). (SITA 19. 11. 2001) K této domněnce se přidal i ministr vnitra I. Šimko, který řekl, že *„ide o politickú brú pôvodnej SNS, ktorá tesne pred regionálnymi voľbami spochybnila jedného z legitímnych účastníkov politickej súťaže.“* (SITA 19. 11. 2001) PSNS podala podnět na Ústavní soud, který 22. 11. 2001 pozastavil v celém rozsahu účinky usnesení NS SR ze dne 14. 11. 2001. Znamenalo to, že PSNS mohla vykonávat politickou činnost a tedy se i účastnit voleb do VÚC 1. 12. 2001.

Obě strany působily vedle sebe i v parlamentu, i když bez poslaneckých klubů. Byly

¹ Viz <http://www.prava-sns.sk>.

² Viz <http://www.prava-sns.sk>.

opozicí vůči vládě M. Dzurindy. PSNS se pokoušela zviditelnit svou existenci i za cenu předkládání populistických návrhů předurčených k neúspěchu (např. návrhu usnesení NR SR k tzv. Benešovým dekretům, požadavek složení poslaneckého mandátu od členů SMK, později i zákaz celé SMK).

Zajímavým způsobem se se štěpením strany vypořádala její mládežnická organizace. *Slovenská národná mládež* (SNM) jako původní organizace mladých se připojila k PSNS, zatímco SNS si založila vlastní organizaci pod názvem *Mládež SNS* (MSNS), přičemž přijala část bývalých členů SNM. Pozornost veřejnosti vzbudili vazby MSNS, na pravicově-extremistické hnutí skinheads. Konkrétně šlo o předsedkyni krajské organizace Zuzanu Papugovou. Byla obviněna z výroby internetových stránek, kde byly zveřejňovány neonacistické materiály a v tisku se dokonce objevila fotografie, na které předsedkyně MSNS hajluje vedle vlajky nacistického Německa. A. Malíková to nejprve přisoudila snaze zdiskreditovat stranu před volbami, ale po zveřejnění usvědčujících fotografií se SNS od Z. Papugové distancovala a navrhla její vyloučení ze strany.

Pokusy o sjednocení národních sil před parlamentními volbami 2002

S příchodem volebního roku 2002 si začali představitelé PSNS a SNS uvědomovat, že jejich nejednotnost by mohla být překážkou zastoupení národních stran v NR SR po podzimních volbách. První iniciativy na jednání o spolupráci vycházeli ze strany PSNS, která měla podle průzkumů veřejného mínění nižší preference než SNS. J. Slota vyhlásil, že je *ochotný odstúpiť z funkcie, ak by jeho osoba mala byť prekážkou zlučenia, ale v tom prípade by žiadal rovnaký krok od A. Malíkovej a V. Oberhausera.* (*Národná obroda* 8. 1. 2002) Výzvu na sjednocení národních sil adresovala ÚR PSNS 12. 1. 2002 SNS, ale zůstala bez pozitivní odezvy. ÚR SNS na zasedání v Galantě odmítla jednat s PSNS. J. Slota v reakci vyhlásil, že se PSNS nebude SNS prosit o sloučení. Postoj SNS se změnil v dubnu, kdy místopředsedu PSNS pozvala na jednání o sjednocení národních sil. D. Švantner (PSNS) se však od V. Oberhausera (SNS) dověděl, že nemá žádné návrhy na spolupráci. Ačkoliv se zdá, že vstřícnost v tomto bodě skončila, jednalo se pravděpodobně jen o nepřijatelnost osoby D. Švantnera pro SNS, protože PSNS následně vyhlásila, že je připravená se sjednotit s SNS. Předseda Slota pozval předsedkyni Malíkovou na jednání, ona se však nedostavila. Proto 15. 5. 2002 zorganizovala PSNS setkání pod názvem *Okrúhly stôl národných síl* v Šuranech.

Na setkání se zúčastnily Pravá SNS, Matice slovenská, Slovenská národní jednota, Strana duchodců Slovenska a další národní organizace, ale pozvání odmítly nejvýznamnější národní síly -

SNS, Slovenská lidová strana a Křesťanská lidová strana. Přítomní konstatovali v přijaté deklaraci, že *Slovenská politická scéna je na začiatku 3. tisícročia rozhádaná a nejednotná, z čoho najviac ťaží maďarská irredenta na presadzovanie veľkomaďarských záujmov na jubu Slovenska.*³ Podobnou akci zorganizovala také SNS. Jejím výstupem bylo *Memorandum národných a kresťanských síl na Slovensku*. Strany a zájmové organizace (*Kresťanská ľudová strana, Slovenská ľudová strana, Únia slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska, Spolok slovenských podnikateľov a živnostníkov Svornosť, Mládež SNS*.) podepsané pod Memorandem vytvořili tzv. *Národný blok*. K Národnímu bloku se navzdory výzvam SNS nepřipojila významná kulturní organizace *Matica slovenská*, jelikož její stanovy přímo zakazují politickou činnost. Ve sporu národních stran hrála vyváženou roli a opakovaně apelovala na jejich spolupráci.

SNS přehodnotila svůj postoj až 7. 6. 2002, kdy zveřejnila návrh na společný postup do voleb s PSNS. PSNS tento krok uvítala a na následné jednání na úrovni místopředsedů vyslala místopředsedu R. Hulína s návrhem na rozdělení míst na společné kandidátce v poměru 9:7 ve prospěch SNS a vytvoření volební dvoukoalice. SNS zastupovaná J. Paškem navrhla pro PSNS na kandidátce místa číslo 14, 15 a 16. S nabídkou obeznámili předsednictví stran a dohodli se na setkání na úrovni předsedů. J. Slota sebevědomě vyhlásil, že od předvolebního spojení očekává zisk minimálně 10 %, což by mělo být více než získá SMK, a že bude po volbách následovat sjednocení stran.

Jednání na úrovni předsedů dopadlo absolutním fiaskem. A. Malíková nabídla J. Slotovi na kandidátce SNS pouze 30. místo a ostatním členům PSNS místa od 140 výše, což bylo při 150 křeslech NR SR a slabém systému preferenčních hlasů politickou likvidací Slotovy strany. Dle jejích slov měl Slota se svým umístěním na kandidátce souhlasit. J. Slota později vyhlásil, že byl pod fyzickým nátlakem ze strany soukromé bezpečnostní služby pracující pro SNS. A. Malíková mu údajně vyhrožovala, že má politické kontakty v zahraničí, kterými jej může zničit. Slota řekl: *„Ja už s tou osobou nechcem mať v živote nič spoločné, nebudem sa k nej už ďalej vyjadrovať, mala by sa nechať vyšetriť. Toto nebola ponuka, toto bolo napľutie do našej tváre.“* (Národná obroda 2. 7. 2002) Po tomto jednání bylo jasné, že obě strany budou v parlamentních volbách 2002 kandidovat odděleně.

V samotném závěru volebního období se podařilo vytvořit PSNS poslanecký klub, když se k sedmi poslancům přidala E. Slavkovská, která, nespokojená s umístěním na 20. místě kandidátky, vystoupila z SNS. Vztahy mezi oběma stranami byly ve zbylých třech měsících konfrontační, jelikož spolu soupeřili o stejnou voličskou skupinu - národně orientované voliče, jejichž počet byl ustálený, omezený a mírně klesající.

³ Viz dokument *Svorne napred, spoločne pre Slovensko*, který byl přijat jako výstup kulatého stolu ze Šurian.

Volby 2002 a marginalizace národních stran v politickém systému SR

Ve volebních programech obou národních stran se neobjevily žádné body, podle kterých by se mohl národně orientovaný volič rozhodovat o své podpoře pro jednu ze stran. Jediným dělícím faktorem proto zůstalo, podobně jako v případě celé strany, personální obsazení kandidátek.

V předvolební kampani deklarovala A. Malíková zájem o povolební spolupráci s HZDS a KDĽ, ty však o spolupráci s SNS veřejně nemluvily. Kultura kampaně SNS byla velmi nízká a to jak na marketingové úrovni (lepení propagačních plakátů na zastávky MHD, sloupy osvětlení, billboardy jiných stran a odpadkové koše, shazování letáků z letadla apod.), tak i v obsahu kampaně, kde převládalo osočování politických soupeřů, na čele s PSNS. PSNS měla slabší kampaň a spoléhala na osobnost J. Sloty, populární hlavně na severu země a v Žilinském kraji.

Výsledky voleb, ve kterých získala SNS 3,32 % hlasů a PSNS 3,65 % hlasů způsobily zklamání v obou táborech. Rozdělení stran způsobilo, kromě volební porážky i fakt, že ve volbách propadlo téměř 7 % hlasů velice homogenní skupiny voličů, které se tradičně projevovaly na politickém složení parlamentu. Vzájemná konfrontace a osobní nevraživost navíc některé tradiční voliče SNS odradily a celkově zaznamenali obě strany v součtu nejhorší výsledek od prvních demokratických voleb. Pokles počtu voličů představoval v součtu obou stran ztrátu 104 ze 122 hlasů oproti volbám v roce 1998. (V roce 1998 získala SNS 304 839 hlasů a v roce 2002 získaly strany v součtu 200 717 hlasů [SNS 95 633 a PSNS 105 084]. Viz. Krivý 2003: 65) Hlasy voličů SNS z roku 1998 si strany rozdělily v poměru 32 % pro Malíkovu SNS a 19% pro Slotovu PSNS. Ostatní hlasy získaly jiné strany.

Volební porážka radikalizovala krajské rady SNS, které požadovaly výměnu vedení strany, včetně předsednického postu. Jednání ÚR SNS v Bratislavě svolané místopředsdou SNS Paškou A. Malíková zrušila, ale zasedání se posléze přece jenom uskutečnilo v Nitře. Členové vyzvali předsedkyni na odstoupení, přičemž se na stanu kritiků přidali také tradiční spojenci Malíkové V., Oberhauser, M. Kotian a J. Prokeš. A. Malíková se na zasedání nezúčastnila a svolala mimořádný sněm na leden 2003.

Vedení PSNS označilo volební neúspěch národních stran za národní tragédii a J. Slota si ulevil výrokem o tom, že *Slováci sú geneticky sprostí a mali by dostať aspoň 50 kg hámrikom po hlave, aby sa spamätali...* J. Slota oznámil, že stranu povede jen do mimořádného sjezdu, na kterém bude zvoleno nové vedení. Nechtěl být překážkou sjednocování SNS, které, podle jeho mínění, muselo po volebním fiasku přijít. Tiskový mluvčí R. Rafaj byl optimističtější a na internetových stránkách

PSNS v diskusi s čtenáři napsal, že *Národnári sa určite vrátia do parlamentu. Porazili sme sa sami, svojou typickou slovenskou hašterivosťou a novou vlastnosťou – vierou v pekné, ale prázdne reči istež líderky.*⁴

Cesta k druhému pokusu o sloučení národních sil

Obě mimoparlamentní národní strany se shodly na potřebě sloučení. V tomto směru začaly podnikat konkrétní kroky začátkem roku 2003. ÚR PSNS navrhla ÚR SNS aby sladily termíny sněmů a tím vytvořily podmínky pro úspěšnou integraci národních sil z pozice nejvyšších orgánů. Strany začaly pořádat společné tiskové konference a koordinovaly spolu některé veřejné akce, např. petiční akci za vypsání referenda o vstupu SR do NATO, otevřený dopis premiérovi vyjadřující postoj SNS a PSNS proti válce v Iráku, nebo výzvu Generální prokuratury SR ve věci porušování trestního zákona v romských osadách. Následně proběhly jednání na úrovni okresních a krajských předsednictví, které se jednoznačně shodly na sjednocení.

XI. sněm SNS se uskutečnil 29. 4. 2003. Jeho hlavními body měly být volba nového předsedy a posouzení sloučení s PSNS. Na post předsedy kandidovali J. Prokeš, J. Burian, V. Vitek a bývalý soudce Ústavního soudu SR Tibor Šafárik. Anna Malíková kandidaturu přijala až na sjezdu a opětovně se tedy ucházela o post předsedkyně SNS. Sněm probíhal v atmosféře zmatku, někteří delegáti měli 2 hlasovací lístky a po sečtení delegátů nebyl sněm usnášeníschopný. Vášnivě diskuse vyvrcholily Malíkové emotivním vystoupením, kdy značně hysterickým způsobem vyzývala k jednotě strany. Ústřední kontrolní a revizní komise SNS následně potvrdila A. Malíkovou ve funkci předsedy strany a podpořila sloučení obou stran. Průběh a ukončení sněmu v Humenném podle názoru komise odpovídaly stanovám SNS. Odpůrci Malíkové s tím nesouhlasili a žádali konání nového sněmu. J. Prokeš na podporu konání nového sněmu odevzdal členský průkaz. Chtěl tím eliminovat hlasy, které tvrdily, že je překážkou sjednocení národních sil. Odmítl podezření, že chce založit novou národní stranu a potvrdil, že se v budoucnu chce stát řadovým členem SNS.

Opoziční křídlo v SNS svolalo pokračování XI. sněmu do Děty, kde byl předsedou strany zvolen Peter Súľovský a nová Ústřední kontrolní a revizní komise (ÚKaRK). A. Malíková výsledky tohoto sjezdu odmítla uznat a podala podnět na generální prokuraturu.

Sloučení stran a společné působení

Volbu P. Súľovského A. Malíková, ani většina vedení strany nepovažovala za platnou a strana směřovala k sloučení s PSNS. ÚR SNS a ÚR PSNS odsouhlasily konání společného

⁴ Viz http://mesto.sk/prispevky_velke/humenne/amalikovaprijala1051362600.phtml.

slučovacího sněmu svých stran v Žilině. Ten se uskutečnil 31. května 2003 s mottem *Jednotné národné sily - záruka národných záujmov*. O sloučení do jedné ho subjektu s názvem *Slovenská národná strana* (SNS) rozhodovali strany odděleně - 200 delegátů SNS růžovými a stejný počet účastníků z PSNS modrými hlasovacími lístky. Proti sjednocení hlasovali čtyři delegáti z PSNS a dva z SNS se zdrželi. V dalším průběhu sněmu bylo zvoleno vedení sjednocené strany a schválené její základní směrování. Předsedou strany se stal J. Slota, místopředsedy A. Malíková, R. Púčik, J. Paška, D. Švantner a V. Švidroň. Ve vedení strany byly tedy paritně zastoupeny obě frakce, přičemž předsednický post připadl dlouhodobě nejpopulárnějšímu muži strany.

Platnost závěrů sněmu tedy i samotné sloučení přívrženci P. Súľovského jednoznačně odmítli. Podľa V. Oberhausera byl sněm *paródiou na demokraciu*. *Podľa mojich informácií sa na dnešnom tzv. sneme SNS nezšlo 200 delegátov, ako sa oficiálne uvádza. Nebol tam žiadny legálny zástupca SNS, pretože nik z nich nemal mandát od okresných organizácií.*⁵ Požádali soud, aby pozastavil změny v registraci SNS na ministerstvu vnitra SR. Ministerstvo se zapsáním dlouho váhalo, proto J. Slotu podpořili delegáti na celonárodní konferenci 20. 9. 2003 v Žilině v memorandu adresovaném ministru vnitra.

SNS se po sloučení dvou národních proudů stala opět relevantním politickým subjektem slovenské stranické scény i když momentálně bez parlamentního zastoupení. Její preference se trvale pohybují nad hranicí 5 % a představitelé strany mohou zatím pomýšlet na zastoupení v NR SR po parlamentních volbách. Program strany se po sloučení prakticky nezměnil, což jen potvrdilo hypotézu, že štěpný proces nebyl programatický, ale pouze personální.

Strana začala v rámci slovenské stranické scény spolupracovat s Lidovou unií (*Ludová únia*), Hnutím za demokracii (*Hnutie za demokraciu*), Slovenskou národní jednotou (*Slovenská národná jednota*) a Slovenskou lidovou stranou (*Slovenská ľudová strana*). Společně založili 13. 11. 2003 Konfederaci národních sil, jako neformální sdružení s možností pozdějšího vytvoření jedné silné národní strany. Problematickým bodem spolupráce bude zřejmě program, který by vzaly všechny strany za svůj, vzhledem k různému stupni radikálnosti postojů. Představitelé stran se ale dohodli na společném kandidátovi na prezidentský post – stal se jím Ivan Gašparovič, později zvolen do prezidentského úřadu. Podpora národních stran mohla být klíčová pro úspěch I. Gašparoviče vzhledem k těsnému výsledku prvního kola. Sehrála také podstatnou úlohu v budování Gašparovičova image národně uvědomělého politika, čímž přilákala skupinu tradičních příznivců J. Sloty (Billboardy, kde J. Slota vyzývá k volbě Gašparoviča byly hojně k vidění zejména v okolí Žiliny).

⁵ Viz http://mesto.sk/prispevky_velke/nitra/zilinskytzvsnems1054382460.phtml.

Slučovací sněm v Žilině však neznamenal konečné sjednocení národnostních sil na Slovensku pod vedením populárního J. Sloty, ale stal se pouze začátkem souboje skupiny pod vedením A. Malíkové a J. Sloty (kteří nově našli společnou řeč) a skupiny kolem P. Súľovského a V. Oberhausera, kteří odmítly staronové vedení SNS. Ústředním kamenem celého sporu a symbolem ilustrujícím rozložení sil se stala především budova vedení SNS na Šafárikově náměstí v Bratislavě.

Ze stranických sněmů se celý spor přesunul na státně byrokratickou rovinu, když se obě skupiny snažily dosáhnout zapsání vlastních vůdců jako oficiálních představitelů SNS na ministerstvu vnitra s čímž jsou spojená práva na užívání zmíněné centrály SNS v Bratislavě. Skupině kolem P. Súľovského se počátkem roku 2004 podařilo, na základě rozhodnutí Krajského soudu v Bratislavě, dosáhnout registrace Súľovského jako oficiálního představitele SNS na ministerstvu vnitra. Na toto správní rozhodnutí příznivci P. Súľovského rychle zareagovali nočním obsazením sporné budovy, přičemž celá akce připomínala spíše scénu z akčního filmu, než řešení vnitrostranických sporů obvyklé ve stranickém systému demokratického státu.⁶

Zmíněný vývoj situace vyvolal bouřlivou odezvu ze strany A. Malíkové a J. Sloty, kteří se nadále prohlašovali za jediné právoplatné vedoucí představitele SNS zvolené podle platných stanov strany a nadále přestaly s novým vedením SNS (především Petr Súľovský, Jozef Prokeš a Viliam Oberhauser) komunikovat. Oba představitelé vedení SNS, tak jak bylo zvoleno na slučovacím sněmu v Žilině, se hodlali domáhat svých nároků právní cestou, konkrétně odvoláním k Nejvyššímu soudu SR.

Po zmíněných událostech došlo k nečekanému vývoji ve PSNS, která byla do té doby považována za stranu J. Sloty, jenž se v Žilině sloučila s SNS. V souvislosti s útlumem činnosti PSNS byly zrušeny posty místopředsedů strany a činnost strany se nadále měla odehrávat především v rámci sjednocené SNS. Na 23. března 2004 byl však skupinou funkcionářů a bývalých poslanců PSNS (např. J. Sitek, V. Moric), kteří se nehodlali smířit se ztrátou stranických postů, do Bratislavy svolán mimořádný sněm na kterém strana oživila svou činnost a bylo zvoleno nové vedení strany, které se přiklonilo k SNS pod vedením P. Súľovského. Většina zástupců Ústřední rady PSNS, která zůstala věrná J. Slotovi, následně skupinu organizátorů mimořádného sněmu vyloučila ze strany.

Obrat ve sporu kolem právoplatného vedení SNS nastal 23. dubna 2004, kdy Nejvyšší soud SR rozhodl ve prospěch A. Malíkové a zrušil předchozí rozhodnutí ministerstva vnitra

---

⁶ Viz např. Ažaltovič: O registrácii štatutárov SNS ministerstvo rozhodlo na základe rozsudku, Hospodárské noviny, 8. 1. 2004., <http://hnonline.sk>.

(oficiálními představiteli SNS se tak opět stala A. Malíková a J. Paška). Nejvyšší soud také rozhodoval v souvislosti s volbami do Evropského parlamentu, kdy se obě zneprátelené skupiny přely o právo sestavit volební kandidátku pod hlavičkou SNS. O přízeň voličů v evropských volbách se chtěla ucházet jak koalice pod vedením J. Sloty (SNS, PSNS a Slovenská národní jednota), tak i koalice vedená P. Súlovským (SNS, PSNS). V tomto případě Nejvyšší soud SR rozhodl ve prospěch P. Súlovského, což celou situaci jen dále zkomplikovalo. Skupina J. Sloty nakonec v rámci Konfederace národních sil podpořila ve volbách do evropského parlamentu společnou kandidátku Hnutí za demokracii a Lidové unie.

Na základě rozhodnutí soudu mohla A. Malíková v polovině června 2004 s pomocí ochranky a za nemalé pozornosti médií opět obsadit budovu vedení SNS v Bratislavě. Sloučení SNS a PSNS však bylo s definitivní platností dokončeno až 3. března 2005, kdy byl do seznamů ministerstva vnitra zapsán J. Slota jako oficiální předseda strany. Shodou okolností se tak stalo těsně před 15. výročím založení SNS a strana tak mohla s patřičným sebevědomím oslavit své narozeniny na slavnostním sněmu SNS, který se uskutečnil 5. března v Bratislavě.

Závěr

Ke konečnému vítězství J. Sloty a A. Malíkové (Belousové) nemalou měrou přispěla také popularita staronového předsedy, který je dlouhodobě nejpoblárnějším představitelem národnostních sil na Slovensku, a jeho rostoucí popularita (především významná v regionu Žiliny.) dává straně dobré vyhlídky do příštích parlamentních voleb. Při nahlížení na dění v SNS je potom nutné mít na paměti známý výrok jednoho ze zakladatelů tohoto stranického uskupení Stanislava Pánise, který byl již zmíněn na začátku tohoto textu, a to že *„členové vedení SNS sledují především vlastní prospěch a samotná politická strana jim má sloužit především k dosažení vlastních cílů.“* Domníváme se, že ani po 15. letech fungování SNS na slovenské politické scéně tento výrok nepozbyl platnosti.

Z předchozího závěru pak vyplývá jeden z hlavních problémů SNS, který stranu provází již od jejího vzniku v roce 1990, jímž je neschopnost a neochota vést věcnou diskusi, která by byla založena na ideových a odborných argumentech. Vnitrostranická diskuse spočívá v mocenském souboji jednotlivých skupin, jejichž nejdůležitějším zájmem je zisk a udržení lukrativních pozic, které jsou s fungováním relevantní politické strany spojeny. Následkem oslabení vnitřních vyjednávacích procesů je neschopnost strany slučovat rozdílné názorové proudy a reprodukovat vlastní elity pomocí demokratické diskuse a vnitrostranických voleb. Strana pak nedokáže vyměnit své vedení aniž by to vedlo k rozkolu a oddělování neúspěšných

skupin.

Zároveň ale mocenské ambice vedení strany působí i opačným směrem. Jak jsme se při zkoumání působení SNS mohli přesvědčit, existuje zde silný pud politické sebezáchovy. Znesvářené skupiny jsou i přes silnou rétoriku, která jejich souboje provází, ochotné sjednotit se pod vůdcem, který je příslibem volebního úspěchu a zisku zastoupení v parlamentu. Vzhledem k vzrůstající podpoře voličů (podle výzkumu Statistického úřadu SR by v dubnu 2005 volilo SNS 7% voličů)⁷ má současná SNS reálnou šanci získat zastoupení v Národní radě a vrátit se na ztracené pozice z 90. let. V případném vyjednávání o sestavení vládní koalice je SNS ochotna spolupracovat se všemi parlamentními stranami, kromě Strany maďarské koalice (SMK).

Otevřenou otázkou je koaliční potenciál SNS. Spolupráce s nacionalistickou stranou, která se navíc v minulosti značně zdiskreditovala jak svým působením ve vládě V. Mečiara 1994-98, tak i mnoha nekulturními vystoupeními vrcholných představitelů, představuje značné riziko pro strany, jež se snaží budovat svou image na umírněnosti a „morální čistotě.“ (Máme na mysli především KDH, které představitelé SNS zmiňují jako svého potenciálního partnera, ale které zároveň představu spolupráce s SNS odmítá.) Většina politických stran na Slovensku eventualitu spolupráce s SNS nicméně předem nevyklučuje. Jistým vodítkem zde může být i fakt, že na zmíněný slavnostní sněm SNS do Bratislavy v březnu 2005 byli pozváni zástupci všech parlamentních stran (kromě SMK) a představitelé Smeru, KSS a ANO vystoupili s vlastními projevy.⁸ O skutečném koaličním potenciálu SNS tak pravděpodobně rozhodne až výsledek parlamentních voleb 2006 a koaliční matematika. Pokud by se stala SNS rozhodující silou pro zrod vlády, bylo by to patrně dostatečným zadostiučiněním pro současné vedení strany a pro všechny ty, kdož přežili strastiplnou cestu SNS k opětovné jednotě.

Literatura:

- Bútorá, M.; Hunčík, P. (eds., 1996): *Slovensko 1995 - Súhrnná správa o stave spoločnosti*, Bratislava, nadácia Sándora Máraiho.
- Bútorá, M. (ed.) (1997): *Slovensko 1996 - Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1997*, Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.
- Bútorá, M.; Ivantyšin, M. (eds., 1998): *Slovensko 1997 - Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1998*, Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.

⁷ Viz <http://www.statistics.sk/webdata/slov/infor/uvvm/uvvm0405.htm>.

⁸ Viz Slavnostný snem SNS, Bratislava 5.marca 2005, <http://www.sns-slota-malikova.sk/index.php>.

- Bútora, M.; Mesežnikov, G.; Bútorová, Z. (eds., 1999): *Slovenské voľby '98: Kto? Pročo? Ako?*, Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.
- Fiala, P.; Strmiska, M. (1998): *Teorie politických stran*, Brno, Barrister&Principal.
- Gyarfášová, O. (2003): *Volebné správanie*, in: Mesežnikov, G., Gyarfášová, O., Kollár, M. (eds.): *Slovenské voľby '02. Výsledky, dôsledky, súvislosti*, Inštitút pre verejné otázky, Bratislava.
- Gál, F. (kol.) 1992: *Dnešní krize Česko - Slovenských vztahů*, Praha Sociologické nakladatelství.
- Kipke, R.; Vodička, K. (vyd., 1993): *Rozloučení s Československem, příčiny a důsledky česko - slovenského rozchodu*, Praha, Český spisovatel.
- Konečný, M. (2003): *Oborová práce - Národný prúd slovenskej politiky*, Brno, FSS MU.
- Kopeček, L. (1999): *Diplomová práce - Konfliktní linie slovenské společnosti a Slovenská demokratická koalícia*, Brno, FSS MU.
- Kopeček, L. (2002): *Slovenská republika*, in: Fiala, P., Holzer, J., Strmiska, M. (eds.): *Politické strany ve střední a východní Evropě*, Brno, Masarykova univerzita - Mezinárodní politologický ústav.
- Kopeček, L. (2003): *Stranický systém Slovenska*, in: Fiala, P., Herbut, R.: *Středoevropské systémy politických stran*, Brno, Masarykova univerzita - Mezinárodní politologický ústav.
- Krivý, V. (2003): *Volebné výsledky a trendy*, in: Mesežnikov, G., Gyarfášová, O., Kollár, M. (eds.): *Slovenské voľby '02. Výsledky, dôsledky, súvislosti*, Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.
- Lidřák, J.; Koganová, V.; Leřka, D. 1999: *Politické strany a hnutia na Slovensku po roku 1989*, Bratislava, Ekonom.
- Mesežnikov, G. (ed., 1998): *Voľby 1998 - Analýza volebných programov politických strán a hnutí*, Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.
- Mesežnikov, G. (1999): *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*, in: Mesežnikov G. - Ivantyřyn, M. (eds., 1999): *Slovensko 1998-1999: súbrnná správa o stave spoločnosti*, Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.
- Mesežnikov, G. (2000): *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*, in: Mesežnikov, G. - Kollár M. (eds.): *Slovensko 2000: súbrnná správa o stave spoločnosti*, Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.
- Mesežnikov, G. (2001): *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*, in: Mesežnikov, G. - Kollár, M. (eds.): *Slovensko 2001: súbrnná správa o stave spoločnosti*, Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.
- Mesežnikov, G. (2002): *Vnútropolitický vývoj a systém politických strán*, in: Mesežnikov, G. - Kollár, M. (eds.): *Slovensko 2002: súbrnná správa o stave spoločnosti I*, Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.
- Měchýř, J. (1991): *Slovensko v Československu, slovensko - české vztahy 1918 - 1991: dokumenty, názory, komentáře*, Praha, Práce.

- Měchýř, J. (1999): *Velký převrat či snad revoluce sametová?: několik informací, poznámek a komentářů o naší takřčené něžné revoluci a jejích osudech 1989 - 1992*, Praha, Progetto.
- Svoboda, J. (2001): diplomová práce - *Slovenská národní strana : příspěvek k výzkumu stranických subjektů Slovenské republiky*, Brno, FSS MU.
- Szomolányi, S; Mesežnikov, G. (eds., 1994): *Slovensko: voľby 1994, príčiny - dosledky - perspektívy*, Bratislava, Slovenské združenie pre politické vedy.
- Wolf, K. (1998): *Podruhé a naposled aneb mírové dělení Československa*, Praha, G plus G.
- Zetocha, K.(2001): Bakalářská práce - *Slovenská národní strana*, Brno, FSS MU.
- Žiak, M. (1994): *Pád komunismu na Slovensku*, Bratislava, Archa.

Periodika:

Budování státu r. 1991, 1992.

Budování států r. 1993, 1994, 1995, 1996.

Denník SME, r. VII, IX, XI.

Denník Lidové noviny

S Mečiarom Slovensko do evropy nevstúpi, Rozhovor s E. Černákem, *Lidové noviny*, 18. února 1994.

Denník MF Dnes

Na půdě Slovenské národní strany vítězí nacionální extramisté, *MF Dnes*, 17. ledna 1994.

Denník Národná obroda, r. X, XII, XIV.

Malíkova prevalcovala súperov, *Národná obroda*, 4. října 1999.

Rozhovor s predsedom PSNS J. Slotom po škandále na ústredí SNS., *Národná obroda* 2. července 2002.

Slota nechce byť prekážkou zlúčenia, *Národná obroda* 8. ledna 2002.

Vzniknú po sneme dve SNS?, *Národná obroda*, 27. září 1999.

Denník Pravda, r. XIII.

Slovenský národ r. 1990, 1991, 1992.

Vyhlásenie Ústrednej rady SNS, *Slovenský národ* 13/1990, s. 2.

Slovensko-demokracia, *Slovenský národ*, 26/1990, s. 2.

Štruktúra spoločnej armády, *Slovenský národ*, 42/1991, s. 7.

Internetové zdroje

<http://www.hnx.sk> - *denník Hospodárske noviny*

<http://www.ivo.sk> - *Institut pro veřejné otázky*

<http://www.narodnaobroda.sk> - *denník Národná obroda*

<http://www.omri.cz> - *Open media research institute*

<http://www.prava-sns.sk> - *Pravá slovenská národná strana*

<http://www.praca.sk> - *denník Práca*

<http://www.sns.sk> - *Slovenská národná strana*

<http://www.sns-slota-malikova.sk> - *Společné stránky J. Sloty a A. Malíkové*

<http://www.statistics.sk> - *Slovenský statistický úrad*

<http://www.sme.sk> - *denník SME*

<http://www.mesto.sk> - *stránky měst, kde se konaly sjezdy SNS*

<http://www.sita.sk> - *tisková agentura SITA*

Praví národníari sa obrátia na všetky možné inštitúcie. SITA 18. 11. 2001.

Slota - rozhodnutie NS SR na politickú objednávku SNS., SITA 19. 11. 2001.

Minister Šimko o rozhodnutí NS o PSNS- Rozhodnutie NS o PSNS je nebezpečný precedens., SITA 19. 11. 2001.